

**Na Cancún: hoe nu verder? Waar zijn wij vóór?
Derde Ronde Tafel gesprek op 16 april 2004**

**DE ROL VAN DE WTO IN DE ONDUURZAME FINANCIËLE
SECTOR**

Myriam Vander Stichele (SOMO)¹

Risico's van financiële conglomeraten nog verder wereldwijd verspreid

In Cancun hadden allerlei ambtenaren, zonder veel medeweten van hun Ministers of Staatssecretarissen, een concept paragraaf geschreven over de WTO onderhandelingen over diensten (GATS). Daarin stond dat geen enkele dienst mocht worden uitgesloten bij de onderhandelingen en dat snelle voortgang moest worden gemaakt met de liberalisering. Europa en de VS waren dus nog helemaal niet van plan om de publieke diensten uit de GATS te onttrekken. Maar waar ze vooral in waren geïnteresseerd, was marktopening voor hun financiële conglomeraten. De gelekte teksten van wat de EU vraagt aan ontwikkelingslanden op het gebied van financiële diensten duiden op een regelrechte aanval op de lokale banken en de financiële wetgeving van die landen. En daar zijn te veel risico's aan verbonden om dat door parlementsleden en NGOs ongemerkt voorbij te laten gaan. SOMO heeft een uitgebreide analyse gedaan van de GATS risico's op basis van een sector onderzoek van de private financiële sector. (zie www.somo.nl vanaf 15 april).

Wat blijkt is dat de enorme lobby van de financiële conglomeraten heel succesvol is geweest. GATS sluit nauw aan bij de huidige strategie van grote banken en verzekeraars om zich wereldwijd uit te breiden ("consolidatie"): niet alleen worden meer financiële diensten verhandeld. GATS laat vooral buitenlandse 'investeringen' toe, wat vaak neerkomt op volledige overname van lokale banken. Bij marktopening in ontwikkelingslanden kan dit heel snel gebeuren, blijkt uit ervaring. Hiermee wordt een belangrijk onderdeel van de globalisering versterkt. De wereldwijde kapitaalstromen van aandelen en flitskapitaal hebben de globalisering erg versneld. Tot de vele negatieve effecten daarvoor behoren de verschillende financiële crisissen (bv. Zuid Oost Azië, Argentinië). Afgezien van de IMF doctrine die aan ontwikkelingslanden werd opgelegd om kapitaalstromen te liberaliseren, spelen de financiële conglomeraten een belangrijke rol in die instabiele financiële stromen. Ze bieden allerlei speculatieve en complexe financiële 'producten' zoals investeringsfondsen, derivaten, leningen aan grote speculanten (hedge funds), enz. Bij liberalisatie onder GATS zullen die 'producten' en hun instabiele kapitaalstromen nog verder worden geglobaliseerd.

Hoe GATS de kloof tussen arm en rijk vergroot

¹ Met medewerking van Henry Maasakker

Om grotere winstmarges te behalen richten de financiële conglomeraten zich vooral op rijke klanten, individuen en grote bedrijven, en financieren op deze wijze de kapitalistische (over)consumptie van de hogere inkomensgroepen. De investeringsbanken ondersteunen de verdere globalisering van multinationals ook door allerlei diensten voor uitgifte van nieuwe aandelen en fusies & overnames. Dat de schuldenlast daarbij soms te groot wordt tot het bedrijf uiteenspat, zoals in het geval van Parmalat, of overproductie wordt gestimuleerd (China !?), wordt vaak over het hoofd gezien.

Nadat de beurs in elkaar gezakt was in 2001-2002, bleek dat de grote banken de koersen massaal hadden gemanipuleerd (VS banken kregen hiervoor meer dan 1,4 miljard \$ boete), met zware gevolgen voor het pensioen van de kleine man. Dit alles maakt de (Westerse) economie heel kwetsbaar, zeker als de overheid zich aan rigiede financiële doelstellingen houdt (zoals Zalm en het EU stabiliteitspact).

De financiële dienstverlening aan lagere inkomensgroepen zoals voor allerlei transacties en kleine leningen worden drastisch ingeperkt en verhoudingsgewijs veel duurder. Vooral voor het midden en kleinbedrijf, spil in economie, heeft dit nadelige gevolgen zodat ze plaats moeten maken voor multinationals en grote ketenbedrijven - zodat de globalisering zich verder uitbreidt tot in de kern van de dorpen.

In ontwikkelingslanden richten banken zich strategisch op rijke klanten, rijke regio's en trekken bovendien de beste bankbedienden aan. Efficiënter en minder corrupt zijn die buitenlandse banken vaak wel, maar voor wie?

Wereldwijd bestaat weinig regelgeving om de arme consument te beschermen en kapitaalstromen naar duurzame projecten en consumptie te leiden. De initiatieven op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen hebben goede voorbeelden van hoe het kan verbeteren, maar ze hebben tot nu toe weinig tot geen effect op de miljarden die de wereld worden rondgesluist.

De GATS onderhandelingen doen niets om te voorkomen dat financiële conglomeraten de kloof tussen rijk en arm groter maken en onduurzame consumptie en productie financieren. Bepaalde GATS artikelen hebben zelfs het risico om onstabiele kapitaalstromen te vergroten en de overheidsmaatregelen daartegen te beperken. Liberalisering van financiële diensten zonder de nodige regelgeving om financiering onderschikt te maken aan armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling is dus niet de weg die moet worden ingeslagen.

Wat willen we na Cancun?

1. WTO is het verkeerde forum voor financiële diensten

Liberalisering van financiële diensten horen niet in de WTO, zeker niet op dit moment wanneer de controle en regelgeving van het internationale financiële systeem nog lang niet klaar is en de verkeerde weg opgaat (bv. "Basel II").

In plaats van in de WTO te onderhandelen moet over verbeterd toezicht en regelgeving worden onderhandeld in de daarvoor bestaande instellingen, die grondig moeten worden hervormd. Geen GATS onderhandelingen zonder goede nationale en internationale regelgeving en mechanismen om de officiële en private schuldenlast af te lossen.

2. Verandering in het internationale financiële systeem

- De internationale fora die bestaan om nationale en internationale regelgeving en toezicht te versterken moeten:
 - ontwikkelingslanden in de besluitvorming gelijkwaardig betrekken,
 - duurzame ontwikkeling als hun hoofddoelstelling nemen, en
 - informatie verschaffen die het politieke en publieke debat over cruciale onderwerpen mogelijk maakt.
- Initiatieven van micro-credit en maatschappelijk verantwoord ondernemen geven de richting aan die verder moet worden uitgewerkt en verbeterd om financiële diensten ten dienste van armen en de natuur te doen opereren. Speculatieve wereldwijde kapitaalstromen moeten onmogelijk worden gemaakt en financiële investeringen (pensioenfondsen etc.) aan voorwaarden van duurzame ontwikkeling onderworpen.
- Internationale belastingsontduiking (ook Nederland helpt daarbij) moet onmogelijk worden gemaakt.
- De groei en misbruiken van de financiële conglomeraten moet zo snel mogelijk worden gestopt door een internationale samenwerking van overheden waarop parlement en burgers inzicht hebben. Internationale VN mechanismen moeten lokale banken in ontwikkelingslanden te versterken (samenwerking met IMF en Wereldbank die nu capaciteitsversterking doen enkel op voorwaarde dat ze de neo-liberale doctrine niet opleggen).
- Er moeten dringend internationale afdwingbare afspraken worden gemaakt die de schuldenlast ontwikkelingslanden aan overheidsinstellingen en private banken of obligatiehouders op democratische manier verminderen.

3. Transparantie

De Westerse landen dringen in de GATS onderhandelingen sterk aan op meer 'transparantie' over wetgeving in ontwikkelingslanden. Als er dan eventueel toch GATS onderhandelingen komen, dan is er echter transparantie nodig:

- over de GATS onderhandelingen over financiële diensten zodat niet, zoals nu, de geheime onderhandelingen gebruikt worden om allerlei overheidsmaatregelen weg te nemen;

- over de transacties, leningen, de speculatieve producten en eigendomsstructuur van ieder financieel conglomeraat;

- voor een publiek en politiek debat over de ernstige gevolgen die GATS onderhandelingen in ontwikkelingslanden en op armen hier kunnen hebben.